

Vastaus valtuustoaloitteeseen 11.9.2024 - Selvitetään, miten ikäihmisten arjen kuntoutusta voidaan nopeuttaa ja selvittää tilanteissa, joissa ikäihminen joutuu sairaalaan tai toimintakyky kotona heikkenee, eikä kotona kuntoutuminen ole riittävä toimenpide – SDP aluevaltuustoryhmä

SDP:n aluevaltuustoryhmä on esittänyt 11.9.2024 aloitteen, jossa halutaan selvittää, miten ikäihmisten arjen kuntoutusta voidaan nopeuttaa ja selvittää tilanteissa, joissa ikäihminen joutuu sairaalaan tai toimintakyky kotona heikkenee, eikä kotona kuntoutuminen ole riittävä toimenpide. Ikäihmisten sairastuessa kaikkein tärkeintä on aloittaa kuntouttava toiminta ja kuntoutuminen mahdollisimman.

Aloitteessa tuodaan esimerkiksi esille menetelmänä kinestiikka voimavaralähtöisenä toimintatapana, mikä mahdollistaisi ikäihmisen voimavarojen käyttöönoton heti sairauden alkuvaiheesta alkaen. Toisena tärkeänä nostetaan esiin, että ikäihminen pääsee harjoittelemaan päivittäisiä arjen toimintoja mahdollisimman pian. Vuodeosastoympäristöä ei nähdä soveltuvana ympäristönä ymmärtäen osastojaksojen vaikutus ikäihmisen toimintakykyyn. Aloitteessa tuodaan esimerkkinä esille muiden hyvinvointialueiden käytänteitä kotiin kuntoutumista tukevista ympärivuorokautisen palveluasumisen paikoista ja toisaalta tätä varten soveltuvista lyhytaikaisista perhehoitopaikoista. Valtuustoryhmä painottaa tärkeimpänä asiana, ettei kuntoutuspaikka ole laitospainainen vaan kodinomainen, joka mahdollistaa normaalin arjen askareiden toteuttamisen. SDP:n valtuustoryhmä haluaa selvittää, miten ikäihmisten arjen kuntoutusta voidaan nopeuttaa ja selvittää tilanteissa, joissa ikäihminen joutuu sairaalaan tai toimintakyky kotona heikkenee, eikä kotona kuntoutuminen ole riittävä toimenpide.

Siun soten terveys- ja sairaanhoitopalvelut sekä Ikääntyneiden palvelut kiittävät SDP:n valtuustoryhmää laadimastaan aloitteesta.

Kuten aloitteen laatijat toteavat, kuntoutussairaaloissa on ollut jatkohoitopaikan jonottajia heinä-syyskuussa merkittävässä määrin. Esimerkiksi keskisellä alueella (Joensuu, Kontiolahti, Liperi) lähes 60 potilasta on odottanut koko kesän ja syksyn ajan. (33 % osastoilla olevista potilaista, jotka eivät tarvitsisi kuntoutussairaaloita hoitoa vaan odottavat palvelutarpeenarviota, palveluasumispaikkaa tai kotihoidon palveluita kotona pärjäämiseksi). Tämä hidastaa merkittävästi kotoa-kotiin hoitopolun läpimenoaikaa ja pidentää hoitajaksojen pituuksia eri potilasryhmillä, kuten lonkkamurtumapotilailla, joiden osalta muutoin palveluketju on kehitetty tehokkaaksi.

Jonotilanne on ollut kesän ja syksyn 2024 ajan yleisesti rauhallisempi talveen ja kevääseen verrattuna, mikä on näkynyt mm. rauhallisempina tilanteina yhteispäivystyksessä. Hoitoketjun ongelmakohtia selvitetään yhteistyössä Sairaala-, Vastaanottopalveluiden ja Ikäpalveluiden kanssa. Syksyllä 2024 henkilöstötilanne on vakiintuneempi kevääseen 2024 verrattuna. Kotisairaala tuottaa sairaalahoidon potilaan omaan kotiin, eli kotisairaalan tuottaessa palvelut kotiin potilas välttyy sairaalassa hoitamiselta. Kotisairaalahoidon ei sovellu kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa, mutta kotisairaalan laajentamisella pyritään vastaamaan jatkossa mahdollisimman monen potilaan HVA:n asukkaan hoidon tarpeeseen, tasapuolisesti. Kotisairaalan toiminnan laajentaminen maakunnalliseksi toimijaksi on edennyt vuoden aikana Eteläisen alueen osalta keväällä ja syksyllä Ylä-Karjalan alueelle.

Kotoa kotiin hoitoketjun lähtökohtana on tukea ja ylläpitää liikkumis- ja toimintakykyä sekä aktiivista elämäntapaa myös osastolta kotiutumisen jälkeen, jotta asiakas voisi asua mahdollisimman pitkään kotona. Siun sotessa on panostettu vahvasti erilaisten kuntoutusjaksojen kehittämiseen. Kuntoutusjaksojen myötä asiakkaiden kotiutuminen turvataan aikaisemmassa vaiheessa, sillä pitkät laitosjaksot eivät myöskään tue toimintakyvyn kehittymistä.

Kotiutumiseen liittyen osaston fysioterapeutti on jo asiakkaan osastolla ollessa yhteydessä asiakkaan oman paikkakunnan kotikuntoutukseen niin, että kuntoutus jatkuu aktiivisena myös kotiutumisen jälkeen. Fysio- ja toimintaterapeutit ovat kotiutumisen yhteydessä aktiivisessa roolissa toimintakyvyn ja arjessa selviytymisen arvioinnissa ja tukevien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Jos asiakkaalla ei ole kotiutuessa kotihoidon palveluja, ottaa kuntoutumisesta vastuun monialaisen kotikuntoutuksen tiimi, johon kuuluu fysioterapeutti, mahdollisesti toimintaterapeutti ja lähihoitaja.

Monialainen kotikuntoutus on kuntoutujan kotona ja lähiympäristössä tapahtuvaa kuntoutuspalvelua ennen säännöllisten tukipalvelujen tarvetta. Jos taas asiakkaalla alkaa kotiutumisen yhteydessä kotihoidon arviointijakso, selvitetään tällä jaksolla asiakkaan toimintakykyä erilaisin toimintakykymittarein ja testein sekä arvioidaan kuntoutumisen mahdollisuutta ja kotona selviytymistä yhdessä kotihoidon kanssa.

Miun aktiivinen arki -toimintamalli on käytössä kaikissa Siun soten kotihoidoissa vuoden 2024 alusta alkaen. Toimintamalli otetaan käyttöön myös asumispalveluihin. Toimintamallin tavoitteena lisätä asiakkaan itsenäistä pärjäämistä toimintakykyä tukemalla. Tavoitteet ja keinot toimintakyvyn ylläpitämiseksi laaditaan moniammatillisesti, yhdessä asiakkaan ja hänen läheisensä kanssa.

Kotihoidossa toimintakyvyn tukemista voidaan tehostaa terapeuttien ja kotihoidon työntekijöiden yhteisesti toteutettavalla **Miun aktiivinen arki kuntoutusjaksolla** asiakkaan toimintakyvyn laskiessa ja ennen pysyvää palvelutarpeen kasvua. Kuntoutusjakso yhtenäistää säännöllisessä kotihoidossa olevien asiakkaiden intensiiviseen kuntoutukseen ohjautumista, hyödyntää RAI arviointimenetelmää asiakkaiden tunnistamisessa ja moniammatillisessa yhteistyössä sekä vaikuttavuuden seurannassa. Tavoitteena on kohdentaa kuntoutusta siitä hyötyviin asiakkaisiin ja siirtää asiakkaiden raskaampien palvelujen tarvetta myöhemmäksi. Kuntoutusjakson pituus on korkeintaan 12 viikkoa. Tammi-lokakuussa 2024 Miun aktiivinen arki kuntoutusjaksoilla on ollut yhteensä 223 asiakasta.

Asiakaslähtöistä, kuntouttavaa ja toimintakykyä ylläpitävää toimintakulttuuria vanhustyössä on painotettu jo useita vuosia. Kinestetiikka on yksi kuntoutumista ja toimintakykyä edistävän toiminnan muoto, jonka tavoitteena on hyödyntää avustamisessa asiakkaan omia voimavaroja. Lähtökohtaisesti fysioterapeuttien koulutukseen liittyy liikkeen ja liikkumisen manuaalinen aktivointiosaaminen, johon kinestetiikan osaaminen toisi vain eri näkökulman. Kaikkia terapeutteja ei ole taloudellisesti järkevä kouluttaa kinestetiikan erityisosaajiksi. Terapiapalveluissa on ammattilaisia, joilla on tähän vahva osaaminen. Tätä osaamista on hyödynnetty mm. hoitajille suunnatuissa ergonomiakoulutuksissa. Siun soten ergonomian koulutusmalli on saanut kansallista tunnustusta tehokkuudestaan. Ergonomia koulutuksia ja myös kinestetiikan koulutuksia toteutetaan yksiköihin olemassa olevan tarpeen ja resurssien mukaan. **Kinestetiikan hyödyllisyys on tunnistettu ikääntyneiden palveluissa hoitotyön tekijöille kohdennettuna. Ikääntyneiden palveluissa on järjestetty kinestetiikan peruskurssi kuntayhtymän aikaan Lieksassa, Nurmeksessa ja Juuassa ja hyvinvointialueen aikana koko aluetta koskevana syksyllä 2023. Suunnitelmat on tehty kinestetiikan jalkauttamiseksi, mutta sitä ei ole vielä saatu vietyä**

käytäntöön. Kinestetiiikka ja sen osaamisen lisääminen on pidetty samassa suunnitelmassa ergonomiakoulutuksen kanssa.

Ikääntyneiden palveluissa on kehitetty **kuntoutuksen toimintamallia kuntoutumissairaaloissa pidempää kuntoutusta tarvitsevien** osalta mallia Lieksan Yrjönhovissa Tulkoti-hankkeessa. Yrjönhoiviin on voinut siirtyä lyhytaikaiselle paikalle vielä kuntoutumaan ennen kotiutumista. Ikääntyneiden palvelujen asumisyksiköissä ja perhehoidossa on tilapäisen asumisen paikkoja, joita aika ajoin käytetään myös sellaisille henkilöille, jotka eivät vielä pärjää kotona sairaalajakson jälkeen. Talousarvion laadinnan yhteydessä on pohdittu asumispalvelujen rakenteista siten, että keskitetäänkö lyhytaikaista asumista joihinkin tiettyihin yksiköihin.

Ikääntyneiden palvelut ovat tehneet yhteistä kehittämistyötä terveys- ja sairaanhoitopalvelujen kanssa kotiutuksen sujuvoittamiseksi kuntoutumissairaaloista.

Joensuussa 14.11.2024

Susanna Wilen

Toimialuejohtaja

Puh. 050 387 7942

etunimi.sukunimi@siunsote.fi

Eija Rieppo

Toimialuejohtaja

Puh. 013 330 4510

etunimi.sukunimi@siunsote.fi

Jussi Malinen

Palvelujohtaja

Puh. 013 330 4272

etunimi.sukunimi@siunsote.fi

Hannele Komu

Palvelujohtaja

Puh. 013 330 6692

etunimi.sukunimi@siunsote.fi

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote

Ikääntyneiden palvelut

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote